

IV. BÖLÜM

MIZRAK UÇLARI

Mızrak uçları, çoğu kez ren geyiği boynuzundan (kemik ve fildişi örnekleri de mevcut) bir ucu sivri, diğer ucu (taban ya da alt) odundan bir sapa tutturmayı sağlamak için çeşitli şekilde işlenmiş aletlerdir.

Uzunlukları 5-40 cm. arasında değişmektedir. Gövdenin (ya da orta kısım) daireden ovale ya da çok yassı bir dörtgene doğru giden bir kesiti vardır. Basit, soyut işaretlerle (fakat gerçekçi dekorlar) dekore edilmiş olabilir. Bazı durumlarda uzunlamasına bir ya da iki olukçuk taşır. Bu olukçukların küçük çakmaktaşlarının tutturulmasını kolaylaştırdıkları düşünülmektedir.

Magdalenien Bir Mızrak Ucunun Üretimi:

Hammadde bir ren geyiği boynuzu, tercihen de bir erkeğinkidir. Çapı büyük ve kalındır. Rengeyiği boynuzunun gövdesinden iki paralel olukçuk tekniğiyle kabuklu, uzun bir çubuk çıkarılmıştır.

Doğal olarak eğik olan bu çubuk ısıyla belki de A. Leroi Gourhan'ın düşündüğü gibi delikli bir çubuğun yardımıyla düzeltilecektir. Kesiti dörtgen olduğundan bir taş kalemin yanıyla kazınarak uzun bir silindir şeklinde şekillendirilecektir. Bu kazıma, parçanın tamamlanmasını sağlayan olası bir cilalamayla silinecek olan özel izler bırakır. Taban sivriltilmiş, tek ya da ikili şataf oluşturacak şekilde yontulmuştur. Özenle düzeltilmiş böyle bir çubuk, A. Leroi Gourhan ve M. Brezillon tarafından, Pincevent (Seine-et Marne)' in 36. Seksiyonunun V105 ocağının yakınında bulunmuştur. 47 cm uzunluktadır. Bir uç ince –uzun, öteki çift şataflıdır.

Üst Paleolitik' in her temel evresinde kısaca özel morfolojili mızrak uçları üretilmiştir. Özellikle bunların dipleri karakteristikdir. En eskileri dipleri yarık, dipleri konik, basit şataflı örneklerdir. Daha sonra ise çift şataflı, piramidal örnekler ortaya çıkar.

1- Baklava Biçimli (Eşkenar Dörtgen) Mızrak Ucu

C. Leroy-Prost masif diplerinde maksimum genişliğin parçanın ortasında ya da uçlardan biri tarafında olmasına göre 3 gruba ayırmıştır. Uzunlukları 95 mm ile 220 mm arasında değişmektedir.

Şekil 1: Baklava Biçimli Mızrak Ucu

(<http://boissy.rostand.a.free.fr/prehistoire/paleolithique.html>)

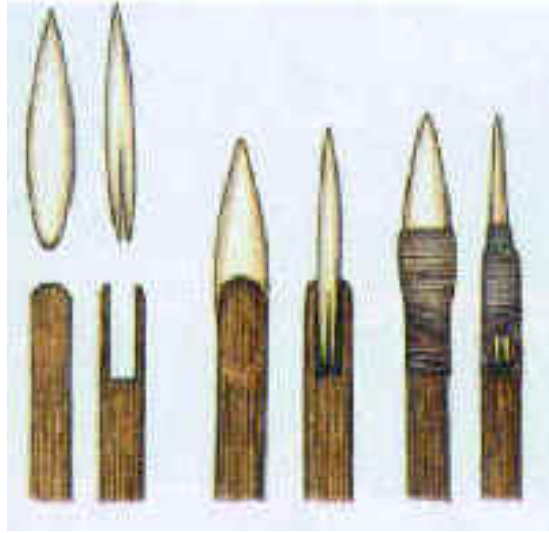
2- Dibi Yarık Mızrak Ucu

Aurignacien uç olarak da adlandırılan bu uçlar Aurignacien' in başında üretilmişlerdir. C. Leroy Prost'un bu uçlar için yaptığı tanım şöyledir: "Sivriltilmiş ucun karşısındaki, şekillendirilmiş diğer uç da yarık bir tabanı bulunan kemikten, fildişinden ya da geyik boynuzundan alet". Bu yarık, düz ya da yuvarımsı alt kenarda iki dudakla oluşmaktadır.

Bu uç geniş formlu, dışbükey kesitli iyice ileriye doğru çıkmış uçlu fırlatma silahıdır. Orjinalitesini sözü edildiği gibi dip kalınlığı boyunca kesilmiş bir yarık oluşturmaktadır. Üçgen ya da baklava biçimli, ortalama uzunlukları 100-125 mm, genişlikleri 13 mm. ve kalınlıkları 6 mm olan parçalardır.

Tabanın yarıklığı iki süreçle oluşmaktadır: Dr Henry Martin' e göre birinci süreç rengeyiği boynuzu ya da kemikten bir araç yardımıyla basit bir ayırmadır.

İkinci süreç, bir dil formu kesip almaktır. Önceden nemlendirilmiş rengeyiği boynuzu parçasının elastikiyeti buna olanak sağlamaktadır. Bu iki sürecin de kullanıldığı kesindir.

Şekil 2: Dibi Yarık Mızrak Ucu

(<http://boissy.rostand.a.free.fr/prehistoire/paleolithique.html>)

3-Çatal Tabanlı Mızrak Ucu

Gövdenin genişliği boyunca geniş olarak kesilmiş bir yarık, dibi yarık mızrakları hatırlatır fakat burada kesik, mızrağın genişliği üzerinde görülür. Bunlara yeni Magdalénien' de rastlanır.

Şekil 3: Çatal Tabanlı Mızrak Ucu

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pointe_MHNT_PRE2010.0.7.2.jpg)

4-Mermi Biçimli Uç

İki konik uç olarak da adlandırılan bu uç geniş eliptik ya da yarı yuvarımsı kesitlidir. Silueti bir mermiyi anımsatır. Bundan dolayı da mesial kısmı oldukça şişkindir.

Bu silindirimsi-konik form Üst Paleolitik başlangıcında Chatelperronien’de tanınmıştır.

Şekil 4: Mermi biçimli (İki konik) mızrak ucu

(Centre Européen de Recherches Préhistoriques de Tautavel, Produits Pédagogiques mülajları üzerinden Eşref Erbil tarafından fotoğraflanmıştır.)

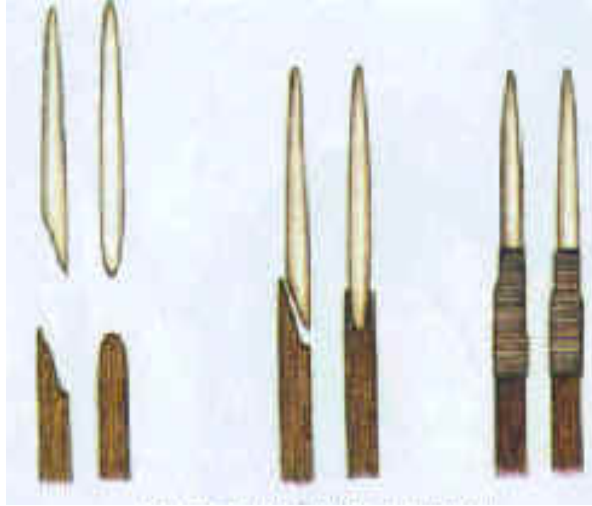
5- Şataflı Tabanlı Mızrak Ucu

Şatafın basit ya da ikili olmasına bağlı olarak iki büyük çeşit ayırt edilir.

Basit Şataflı Tabanlı Uç, Üst Aurignacien'den itibaren tanınmış ve C.Leroy-Prost şu şekilde tanımlamıştır: “Üçte birlik alt kısmında düz dışbükey ya da yarı dikdörtgen kesitli basit bir şataf gösteren geniş eliptik ya da yarı yuvarımsı kesitli bütün kemik uçlar”.

Solutreen ve Magdalénien Aurignacien sonu bir fasiyeste, şatafın kesici kısmında belirgin olukçukların olduğu bir form görülür.

İkili Şataflı Tabanlı Uç, Orta Magdalénien' den başlayarak görülen ilk iki şataflı uzun mızraklar evrimlenmiş Magdalénien ile karakterizedir. Şataf genellikle yivlidir.

Şekil 5: Şataflı Tabanlı Mızrak Ucu

(<http://boissy.rostand.a.free.fr/prehistoire/paleolithique.html>)

6- Oluklu Mızrak Ucu

Magdalénien' in şataflı kısa mızrakları üzerinde ya da şataflı ya da şatafsız uzun mızrak gövdesi üzerinde uzunlamasına bir, bazen de iki oluğu bulunan mızrak ucudur. Orta Magdalénien başlangıcında yaygındır.

Şekil 6: Şataflı Tabanlı ve Oluklu Mızrak Ucu

(<http://www.sculpture.prehistoire.culture.fr/fr/contenu/la-vie-il-y-15-000-ans.html#-temps-et-espace>)

Kullanım Alanları:

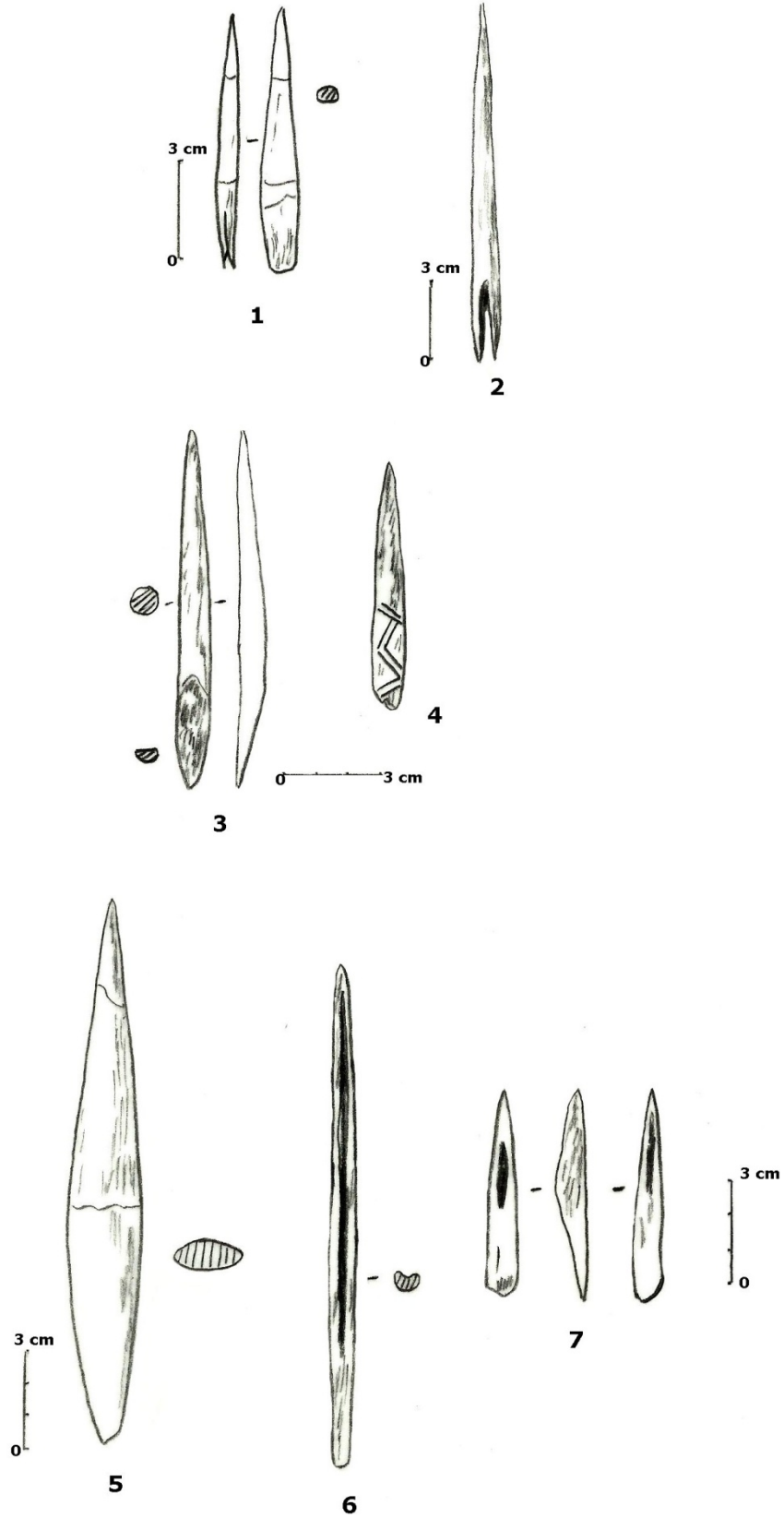
Üst Paleolitik av için mızraklar temel silahları oluşturmaktadır. Genellikle bir savurga yardımıyla fırlatılmışlardır. Geyik boynuzundan, fildişinden ve kemikten günümüze ulaşan uçlar vardır. Sap üzerinde en iyi şekilde tutturmaya yönelik farklı taban formları görülmektedir. Şematik olarak yarık ya da çatal tabanlılar ve masif (tek parça) tabanlılar olarak iki grup görülmektedir.

Yarık tabanlı uçlar, sapın şataflı yontulmuş ucu üzerinde tutturulmuş olmak durumundadır. Yassı baklava biçimli uçlar yarık bir sapla mermi biçimli uçlar delinmiş bir sapla kullanılmış olabilir. Şataflı tabanlı uçlar kuşkusuz yine şataflı saplar üzerine bağlanmış ve yapıştırılmıştır. İkili şataflı uçlar yarık sapın bir ucuna geçirilmiştir.

Şekil 7: Ucun mızrağa sabitlenmesi

http://www.lussasdoc.org/film-objets_archeologiques-1,12044.html

Şekil 8: Mızrak ucu çizim örnekleri: 1- Dibi yarık mızrak ucu, 2- Çatal tabanlı mızrak ucu, 3-4- Şataflı mızrak ucu, 5-Baklava biçimli mızrak ucu, 6- Oluklu mızrak ucu, 7- İkili şataflı mızrak ucu (J-L. Piel-Desruisieux 1986, Outils Préhistoriques: forme, fabrication, utilisation).